

Лукіна Тетяна Олександрівна,

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління освітою, головний науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України

ЗОВНІШНЄ НЕЗАЛЕЖНЕ ОЦІНЮВАННЯ В ОСВІТІ

Анотація

У статті розкрито сучасне тлумачення сутності поняття зовнішнього незалежного оцінювання в освіті, розглянуто історію становлення зовнішнього незалежного оцінювання як інструменту управління якістю освіти в Україні. Визначено мету зовнішнього незалежного оцінювання в освіті, вказано його переваги та недоліки.

Ключові слова: зовнішнє незалежне оцінювання в освіті, інструмент управління якістю освіти, навчальні досягнення учнів, державна підсумкова атестація випускників.

ЗОВНІШНЄ НЕЗАЛЕЖНЕ ОЦІНЮВАННЯ в освіті (англ. – *external evaluation*) – інструмент *управління якістю освіти*, спосіб оцінювання результатів функціонування освітніх систем, що періодично ініціюється рішенням центральних та регіональних органів влади або незалежних інституцій і систематично проводиться сторонніми спостерігачами (найчастіше – експертами або спеціально створеними комісіями) за відповідними технологіями. Це дає можливість забезпечити високий рівень уніфікованості форм перевірки результатів, їх порівнюваності, об'єктивності та достовірності результатів. З.н.о. в освіті, на відміну від внутрішнього оцінювання результатів власної діяльності, потребує значних ресурсів (фінансових, кадрових, матеріально-технічних, часових). Порівняння переваг і недоліків зовнішнього і внутрішнього оцінювання (самооцінювання) дає такі результати. До недоліків З.н.о. відносяться: велика вартість такого оцінювання, монополізації цього виду діяльності та можливість маніпулювання результатами, не завжди чітка визна-

ченість випадків використання результатів З.н.о. Перевагами З.н.о. у порівнянні з внутрішнім оцінюванням є: стандартизованість отриманої інформації, її достовірність і надійність; незалежність спостерігачів, його професіоналізм та компетентність у проведенні оцінювання; відпрацьованість методології та технології проведення оцінювання; можливість узагальнення та порівняння на будь-якому рівні управління освітою; прогнозованість висновків та рекомендацій; легітимізація досліджень, що забезпечує визнання результатів на державному та міждержавному рівнях; престижність та відкритість системи освіти країни.

З.н.о. в освіті проводиться у більшості країн світу, і є обов'язковим у країнах Європейського Союзу (ЄС). Об'єктом такого оцінювання можуть бути різноманітні результати функціонування освітніх систем, проте найчастіше його підлягають результати навчальних досягнень учнів середніх шкіл та студентів вищих навчальних закладів. У переважній більшості країн-членів ЄС З.н.о. навчальних досягнень учнів поводитьься по закінченню основної та старшої школи, у деяких країнах (наприклад, Великій Британії, Нідерландах, Франції, Швеції) З.н.о. проходить у формі загальнонаціональне *тестування* з двох або трьох навчальних предметів по закінченню молодшої школи. З.н.о. навчальних досягнень учнів по закінченню старшої школи у віці 17-19 років в деяких країнах ЄС одночасно враховується як вступний іспит для вступу до *вищих навчальних закладів*, окрема в Австрії, Італії, Німеччині, Фінляндії, Франції та ін. З.н.о. навчальних досягнень учнів шкіл в різних країнах відрізняється як за кількістю предметів, так і за формою проведення (усний чи письмовий іспит, тестування).

В Україні Постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 року № 1095 “Деякі питання запровадження З.н.о. та моніторингу якості освіти” розпочалося створення системи З.н.о. навчальних досягнень учнів як нової форми державної підсумкової атестації випускників загальноосвітніх навчальних закладів. Метою запровадження З.н.о. було забезпечення реалізації конституційних прав громадян на рівний доступ до *вищої освіти*, здійс-

нення контролю за дотриманням норм *Державного стандарту загальної середньої освіти*, аналізу системи освіти та прогнозування її розвитку.

У 2005 року створюється Український центр оцінювання *якості освіти*, як бюджетна установа, та 9 його регіональних підрозділи – Вінницькій (з районом обслуговування Вінницька, Житомирська, Хмельницька обл.), Дніпропетровській (Дніпропетровська, Запорізька обл.), Донецькій (Донецька, Луганська області), Івано-Франківській (Чернівецька, Закарпатська, Тернопільська, Івано-Франківська обл.), Львівській (Львівська, Рівненська, Волинська обл.), Одеській (Кіровоградська, Одеська, Миколаївська обл.), Харківській (Харківська, Полтавська, Сумська обл.), Сімферопольській (Автономна Республіка Крим, Херсонська обл., м. Севастополь) та Київській (м. Київ, Київська, Черкаська, Чернігівська області).

Упродовж 2006-2008 років запровадження З.н.о. здійснювалося в якості експерименту та апробації технології проведення цього оцінювання. У затвердженому Порядку З.н.о. та моніторингу якості освіти встановлювалося, що З.н.о. випускників загальноосвітніх навчальних закладів одночасно є державною підсумковою атестацією та вступними випробуваннями до вищих навчальних закладів.

Постановою Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2005 року № 1312 “Про невідкладні заходи щодо запровадження З.н.о. та моніторингу якості освіти ” затверджено Положення про Український центр оцінювання якості освіти, відповідно о якого центр очолює директор, який призначається на посаду за поданням Міністерства освіти і науки України і звільняється з посади Кабінетом Міністрів України, несе персональну відповідальність перед Кабміном за виконання покладених на Центр завдань. Постановою Кабінету Міністрів України від 27 квітня 2006 року № 593 Український центр оцінювання якості освіти та 9 його регіональних підрозділів внесено до Переліку закладів освіти, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій і які фінансуються за рахунок видатків з державного бюджету. Таким чином, з 2006 року в Україні сформовано нову систему закладів, що викону-

ють загальнодержавні функції у галузі освіти і є суб'єктами адміністрування з відповідними повноваженнями у сфері державної підсумкової атестації учнів (вихованців) системи *загальної середньої освіти*.

З.н.о., як інструмент управління якістю освіти в середній і вищій школі, дозволяє коректувати рівень підготовки тих, хто вступає до вищих навчальних закладів, і стимулювати до здобування вищої освіти за пріоритетними для держави напрямом. У зв'язку з цим новими Умовами прийому до вищих навчальних закладів передбачено обов'язкове тестування з математики або історії України. Аналіз результатів З.н.о. дав підстави вносити зміни до програм з окремих навчальних предметів, зокрема з фізики, математики, біології і хімії, історії, української та іноземних мов. З.н.о. у 2010 році в Україні проводилося з української мови та літературі, історії України, математики, біології, фізики, хімії, географії, іноземної мови (на вибір) – англійській, німецькій, французькій, іспанській. Результати зовнішнього незалежного оцінювання зараховувалися як вступні іспити у вищі навчальні заклади з освітньо-професійних програмах підготовки молодшого фахівця і бакалавра. Тестові завдання з усіх предметів (окрім іноземної мови) були підготовлені українською мовою. Учасники З.н.о., які навчалися в школах мовами національних меншин, під час тестування отримували словники з перекладом основних термінів, які використовуватимуться в тестах.

Літ.: *Деякі питання запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 року № 1095; Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2005 року № 1312; Положення про Український центр оцінювання якості освіти від 31 грудня 2005 року; Melissa Conley-Tyler. A fundamental choice: internal or external evaluation? Evaluation Journal of Australasia, Vol.4 (new series), 2005; Hellmut Wollmann. Evaluation in public-sector reform: Toward a 'third wave' of evaluation? in: Wollmann,*

Hellmut (ed.), *Evaluation in Public-Sector Reform, Concepts and Practice in International Perspective*, Cheltenham / Northampton: Edward Elgar, 2003; Reinhard Stockmann. *Evaluation and Quality Management: A Discourse (work paper)*, 2006.

Лукина Т.А.

Внешнее независимое оценивание в образовании

Аннотация

В статье раскрыто современное толкование сущности понятия внешнего независимого оценивания в образовании, рассмотрена история становления внешнего независимого оценивания как инструмента управления качеством образования в Украине. Определены цели внешнего независимого оценивания в образовании, указано его преимущества и недостатки.

Ключевые слова: внешнее независимое оценивание в образовании, инструмент управления качеством образования, учебные достижения учащихся, государственная итоговая аттестация выпускников

Lukina Tetyana

Independent external evaluation in education

Summary

The article reveals a modern interpretation of the essence of the notion of independent external evaluation in education, discusses the history of formation of independent external evaluation as a tool for education quality management in Ukraine. The purposes of external independent evaluation in education, its advantages and disadvantages identified.

Keywords: independent external evaluation in education, management tool of education quality, academic achievement of students, state final certification of graduates.

Лукіна Т.О. Зовнішнє незалежне оцінювання в освіті / Т.О.Лукіна // Енциклопедія державного управління: у 8т. / Нац. акад. держ. управління при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю.В.Ковбасюк (голова) та ін. – К.НАДУ, 2011. – Т.4. – С. 274-275.